СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXXI. — Число 99. — Джерзи Сити, Н. Дж., субота, 28. квітня, 1923. — VOL. XXXI. — No. 99. — Jersey City, N. J., Saturday, April 28, 1923. — THREE CENTS

ЄДНАЙТЕ НОВИХ ЧЛЕНІВ І ЧЛЕНКИНЬ ДО У. Н. СОЮЗА

ДО КІНЦЯ ЧЕРВНЯ С. Р. ПРИЙМАЄ У. Н. СОЮЗ НОВИХ ЧЛЕНІВ, СТАРШИХ І МАЛОЛІТНИХ БЕЗ ВСТУПНОГО.

УРЯДНИКИ ВІДДІЛІВ І ЧЛЕНИ ТА ЧЛЕНКИНІ, ВИКОРИСТАЙТЕ СЮ НАГОДУ І ПРИЄДНАЙТЕ ЗА СЕЙ ЧАС ТИСЯЧІ НОВИХ ЧЛЕНІВ І ЧЛЕНКИНЬ ДО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

ПАМЯТАЙТЕ, ЩО ЗРІСТ ЧИСЕЛЬНОЇ СИЛИ І МАЙНА У. Н. СОЮЗА СЕ ДОРОБОК УСІХ ЧЛЕНІВ І ЧЛЕНКИНЬ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА!

БОРОТЬБА ЗА ПРИСТУПЛЕННЄ ДО СВІТОВОГО СУДУ В ПОВНІМ РОЗГАРІ

СЕНАТОР БОРА ПРОТИ НЬОГО ЯКО ПРОТИ ПЕРШОГО КРОКУ ДО ПРИСТУПЛЕННЯ ДО ЛІГИ.

ВАШІНГТОН, 6. квітня. — Айдагський сенатор Бора виступив з публичною заявою в справі проекту президента Гардинга приступлення до світового суду при Лізі Народів. Заява звертається остро проти сьої пропозиції яко проти спроби втягнення Злучених Держав в Лігу Народів, приступленнє до котрої, на думку Бори, буде з конечности слідувати з приступлення до межинародного суду при ній.

НОВІ ПРИХИЛЬНИКИ ГАРДИНГОВОГО ПРОЕКТУ.

Зате з другої сторони за проектом Гардинга виступило кількох сенаторів, котрих здавна вважали за непримиримих противників всякої кооперації з Европою. Сюди треба зачислити сенаторів Вотсона та Меккормика. Сенатор Лодж, котрий перед виїздом президента до Ню Йорку остерігав його перед публичною заявою в користь суду при Лізі Народів, побоюючися розламу в рядах републиканської партії, не виступив з ніякою заявою.

З обороною президентової політики виступив Ілайгу Рут, один з визначнійших консервативних провідників републиканської партії та один з визначнійших правників Америки. В своїй бесіді перед конференцією Американського Товариства для Межинародного Права, що тепер відбувається у Вашінгтоні, він закликав Америку дати моральну поміч межинародним зусиллям Европи.

Перед тим самим товариством має виступити завтра з промовою секретар стейту Гюз; сподіються, що він предложить ширше умотивованне кроку уряду.

НЕ БУДУТЬ ПОПРАВЛЯТИ ГАРМАТ НА АМЕРИКАНСЬКІЙ ФЛЬОТІ

ВАШІНГТОН, 26. квітня. — Департамент фльоти рішив не поправляти великих гармат на американській военній фльоті.

Попередний конгрес, звязаний межинародною умовою не підбільшати числа кораблів, ухвалив був півсема міліона на поправленнє гармат так, щоби вони могли дальше стріляти. Тепер департамент фльоти каже, що він мусить мати від конгресу не лишень гроші, але й виразне припорученнє робити такі річи.

ФОРД ПЛЯНУЄ БУДОВУ ВЕЛИКИХ ФАБРИК В МИШИГЕНІ

ЛЕНСИНГ, Мишиген, 26. квітня. — Генрі Форд, відомий фабрикант автомобілів, постановив вибудувати в стейті Мишигені ряд фабрик коштом сто міліонів долярів, щоби в них дати фармерам можність заробляти зимою таку плату, яку заробляють міські робітники.

БОЙКОТ ПРОТИ ЦУКРУ

БОЛТИМОР, Меріленд, 26. квітня. — Стейтова Федерація Жіночих Клюбів постановила зарядити бойкот на цукор, щоби побороти зростаючі ціни на сей продукт.

До жіночих клюбів в сьому стейті належить коло 15,000 жінок. Бойкот почали вони з того, що оголосили клич: Не хочемо цукрової пінки на тісточках.

ЗІ СЛІДСТВА ПРО ЗНУЩАННЄ ВЯЗНИКІВ

ТЕЛЕГЕСІ, Флорида, 26. квітня. — Стейтова леґіслятура постановила нині усунути з уряду шерифа Джовнсона, котрий є одним з головних виновників знущання над вязниками та смерти Тейберта, закатованого батогами на смерть.

Рівночасно з тим леґіслятура постановила вислати війска на охорону комісії леґіслятури, котра розслідкує сі знущання, а котрій недавно мешканці села, де лежить похований Тейберт, загрозами не дали сповняти свого обовязку.

З МОРЯЦЬКОГО СТРАЙКУ

НЮ ЙОРК, 26. квітня. — Страйкова ситуація майже не змінена. Страйкуючі моряки далі кажуть, що вони мають великий доспіх, тоді як підприємці заявляють, що страйк не примусить ніякого корабля остати в порті довше, як підприємці плянували. Хто має праву, покажеться позавтру, бо на сей день назначено виїзд з порту більшому числу кораблів.

ТУРЕЦЬКА ПОЗИЧКА БЕЗНАДІЙНА

НЮ ЙОРК, 26. квітня. — Місцеві банкірі кажуть, що 200,000,000 позичка, про яку говорять Турки на лозанській конференції, не має тепер в Злучених Державах великих виглядів.

КЛОПОТИ УРЯДУ З ПРОГИБІЦІЄЮ

ВАШІНГТОН, 26. квітня. — Число клопотів уряду з виконуванням прогибіційного права збільшається з дня на день. Уряди трох федеральних департаментів: скарбу, судівництва та прогибіції, просто мають всі руки заняті ріжними зажаленями на прогибіційних урядників. Закидується їм ріжні надужиття власти, обманьства, перекупства, особисті суперечки, пачкованнє горівки і тим подібне.

РУЇНА БАНКУ НАСЛІДКОМ ПРОГИБІЦІЙНИХ МАНІПУЛЯЦІЙ

ЙОРК, Па., 26. квітня. — Федеральні банкові урядники, що ведуть слідство в справі міліонової крадежи в банку „Ситі Бенк оф Йорк", котрі спричинять, здається, його руїну, заявляють, що всі гроші, крадені банковими урядниками в банку, були ужиті ними для фінансової допомоги для великої бутлеґерської спілки.

Банкові інституції з других міст вислали до йорських банків міліони долярів, щоби вони мали гроші на случай, якби люди, що мають в них зложені свої гроші, залякані крадежами в „Ситі Бенк", стали відбирати свої ощадности з других банків (якби почався „ран" на банки).

РОЗПРАВА ПРОТИ ВАПНЯРІВ

НЮ ЙОРК, 26 квітня. — Розправу проти 36 членів юнії вапнярів („пластерерз"), обжалованих за робленнє незаконних перешкод свобідному веденню будівельного промислу, перервано нині на неозначений час через недугу адвоката обжаловуючої сторони.

УНІВЕРСИТЕТ ОТВИРАЄ ШКОЛУ ДЛЯ ПОСЛУГАЧОК ХОРИХ

Єйльський університет в Ню Гейвен, Конектикат, заповідає, що незадовго отворить він школу для образования фахових послугачок хорий. Школа має приготовляти фахові послугачки хорих („нерски") протягом 28 місяців. Гроші на основанне школи дає Ракефелерова фундація.

Даючи се звідомленнє, університетський заряд звертає увагу на потребу сього звання та на недостачу фахового образованих послугачок хорих. Має таких бути в цілих Злучених Державах всего 11,000.

НЕВДАЛИЙ РАБУНОК ПОЇЗДУ

Зелізнича поліція підприємства Болтимор енд Огайо відкрила в середу, що на цілім товаровім поїзді, наладованім богатим товаром, були повідчіплювані линви до воздушних гальм, котрими задержується поїзд. Поліція припускає, що якісь злочинці приготовилися обрабувати поїзд, і тому вони арештували кождого, що вештався без цілі здовж зелізничого шляху. В одному місци стояв автомобіль, повний людий. Коли поліція надійшла до них, вони стали стріляти, але поліція видно стріляла ліпше та примусила їх здатися.

ПІЙМАЛИ СОКОЛА НА КОРАБЛИ

Моряки корабля „Альбанія", що приїхав в середу до Ню Йорку з Лондону, привезли зі собою сокола, котрого піймали на повнім океані. Птиця злетіла на корабель, як видно, умучена довгою боротьбою з бурею. Один з моряків зараз поліз на щоглу, щоби його піймати. Се йому й вдалося, але не скорше, заким дістав від сокола добре пазуром по голові. Моряки рішили дарувати птицю зоольоґічному городови в Ню Йорку, бо птах представляє гарний примірник мандрівного сокола; він має чотири стопи ширини при розпростертих крилах.

ДЛЯ ОБЛЕКШЕННЯ ТОРГОВЛІ ПОКЛАДКАМИ

Щоби облекшити торговлю покладками, тепартамент рільництва пропонує купцям поділи покладки на 8 ґатунків. Поділ мавби опиратися на стані шкаралупи, воздушної баньки, білка та жовтка, а зате не звертає уваги на величину, кольор за вагу яйця, бо від того не залежить його вартість для їження.

З НОВИХ УМОВ НОВІ КЛОПОТИ

Властителі стацій до розсилання музики при помочі бездротного телефону (редійо) зорганізувалися в товариство, щоби боротися проти товариства музиків, що вкладають музичні твори, котре виступило з домаганнєм, щоби композиторам платити осібно за право розсилати їх музичні твори радіом.

ХРУНІ В МАСЦІ РАДИКАЛІВ

З Коломиї повідомляють, що туди приїхав з Варшави бувший У. С. С. Іван Стовпюк з величезною сумою гроша з таємних польських фондів. Зараз на другий день по приїзді він замовив у друкарні папір на 25,000 примірників часописі „Радикальний Голос", яка має появлятись з днем 1. квітня с. р. раз в тиждень на осми сторінках друку. Стовпюк відбуває потайки наради з деякими членами селянсько-радикальної партії і відгрожується всім, що слідять його роботу, польським кріміналом.

ПРОТЕСТ УКРАЇНСЬКОГО СОЦІЯЛІСТИЧНОГО СТУДЕНТСТВА В ЧЕХО-СЛОВАЧЧИНІ

Українське соціялістичне студентство, перебуваюче в Ч. С. Р., висловлюючи своє обуренне і протест перед цілим працюючим світом з приводу рішення ради амбасадорів, що приділює Східну Галичину Польщі, заявляє: Ніякі рішення, ні диплгоматичні крутійства ріжних рад амбасадорів і Ліг Народів, що обороняють тільки інтереси капіталістичних держав, не всилі зломити революційного духа працюючих мас Східної Галичини, для котрих сі рішення не мають найменьшого значіння. Одиноким компетентним чинником рішати про свою долю є українські трудові маси. Спираючись на міжнародні трудові маси, працюючий люд Східної Галичини права на самоозначенне ніколи не зречеться, а здобуде його безвпинною і завзятою боротьбою.

З ЖИТТЯ УКРАЇНЦІВ В БОСНІ Й ГЕРЦОҐОВИНІ

Зза спокійно та поважно пливучою Савою обіймають де зелений Врбас та жовтава Босна обіймають своїми рвійними водами підніжа боснанських гір, розсіяні наші брати переселенці з Галицької України, котрих доля випровадила з рідного краю шукати там кусника вівсяного хліба та ложки молока, якого їм поскупила дома рідна країна. Нині є їх там 20,000 душ, розсіяних на просторі двох країв, а саме Босни й Герцеґовини та замешкалих у 112. кольоніях. Сею територією управляє під церковним оглядом апостольський адміністратор о. Алексій Базюк, що має в тій цілі до помочі і своєї розпорядимости нині всього лиш 5 священиків.

Кольонії віддалені одна від одної по кільканайцять, а то й по кількадесять (70) кільометрів як найгіршої гірської дороги. Таксамо наші люди ізза своїх скупих матеріяльних засобів, з якими туди прибули, могли закупити тільки беавістя, до яких і донині дуже трудно дістатись. Таких кольоній має о. мітрат, лише як баналуцький парох 11, де буває по кільканайцять разів до року, а усіх інших є щороку так, що майже цілий рік не злазить з фіри. До того прилучується ще вся праця канцелярійна, яку самий мусить виконувати, та всякі особисті і писменні інтервенції у влади в найріжнороднійших не лише церковних, але й горожанських, шкільних і приватних справах всіх своїх священиків і вірних.

Дня 26. м. м. о. Алексій Базюк скінчив 50 літ свого грядущого життя а 9. с. м. припав 25-літний ювилей свого священства.

СМЕРТЬ НАЙСТАРШОГО ФІЛЯТЕЛІСТА

На днях помер в Лондові відомий англійський філятеліст старої школи, мр. Сідботель, мабуть найстарший збирач почтових значків взагалі. Родився він 1840 р. отже якраз в тому році, коли появилася перша почтова марка. Вже в 1858 р., чотири роки передтим коли поширилося збирання почтових марок, склав Сідботель цінну збірку, яка відзначувалася спеціяльними рідкостями, була продана 1880 р. Десять літ агодом приступив покійник до творення нової збірки, яка аж після його смерти, має появитися на філителістичному ринку.

МОСКОВСЬКІ БОЛЬШЕВИЦЬКІ КОМІСАРИ ЗАЧИНАЮТЬ ВТІКАТИ ЗА ГРАНИЦЮ З ДІЯМЕНТАМИ

БЕРЛІН, 26. квітня. — В Берліні і в других містах Німеччини тепер можна стрінути щораз більше московських большевицьких комісарів, котрі втікають з Росії за границю, боячись перевороту в Росії і сумних наслідків для теперішних правителів.

Всі вони мають зі собою діяманти і золото і живуть заграницею з родинами дуже вигідно, а навіть роскішно.

Вони оповідають, що большевицький „уряд" не боронить втікати комісарам заграницю.

БОЛЬШЕВИКИ ЛОМЛЯТЬ УМОВУ

ЛОНДОН, 26. квітня. — Британські урядовці заявляють, що московські большевики ведуть пропаганду проти Великої Британії в Персії, Індії й Афганістані, дарма, що в договорі з Вел. Британією прирекли здержатись від такої пропаганди.

ВОЗДУХОМ З ЛОНДОНУ ДО МОСКВИ

ЛОНДОН, 26. квітня. — Тут покінчено вже приготовання для воздушної подорожі з Лондону до Москви через Берлін. Подорожні їхати-муть літаками 36 годин до Москви і платити-муть 30 долярів.

ДЕ ВАЛЕРА ЩЕ НЕ ЗЛОВЛЕНИЙ

ДАБЛИН, столиця Ірляндії, 26. квітня. — Від часу до пори появляються в заграничній пресі вістки, начебто ірляндська військова влада вже зловила вожда ірляндських самостійницьких повстанців Імова де Валеру.

Ірляндське правительство заявляє, що сі вістки покищо неправдиві.

ЗНАВЦІ СПРАВ ЛІГИ НАРОДІВ ПРО ПРОМОВУ ГАРДИНГА

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 26. квітня. — Тутешні експорти (знавці), котрі студіювали справи Ліги Народів, заявляють, що Злучені Держави Америки не можуть вступити до Постійного Суду Міжнародньої Справедливости в Газі, а не належати до Ліги Народів в Женеві.

Вони кажуть, що світовий суд не тільки повстав з Ліги Народів але і є його спільником і длятого й Америка була би співучасником обох сих правних зборів.

Длятого вони кажуть, що президент Гардинг помиляється у своєму погляді, буцімто світовий суд се не брама до Ліги.

АЛІЯНТИ ХОТЯТЬ ДІЛИТИСЯ З АМЕРИКАНЦЯМИ БИЗНЕСОМ В ТУРЕЧЧИНІ

ЛОЗАННА, Швайцарія, 26. квітня. — Аліянтські держави вислали своїх економічних знавців до Царгорода для переговорів з турецькою владою про зміну її договору з американським синдикатом адмірала Честера. Туди виїхали знавці британські, французькі й італійські. Вони сподіваються дійти до порозуміння і поділитися з Американцями концесіями, які турецька влада признала синдикатови Честера.

ФІНАНСОВІ КЛОПОТИ БАНКІВ В НОРВЕҐІЇ

КРІСТІЯНІЯ, столиця Норвеґії, 26. квітня. — Кілька норвеських банків потерпіло через усякі фінансові спекуляції. Навіть центральний банк стратив 38,000,000 норвеських корон.

В норвеському парляменті предложено законопроект про поміч потерпівшим банкам.

ЗАВЗЯТИЙ ДВОБІЙ ІТАЛІЙЦІВ

РИМ, 26. квітня. — Італійський посол Джіюнта звів нині двобій (поєдинок) на шаблі з ґенеральним секретарем головної ради фашістів, капітаном Форні.

В двобою посол Джіюнта так сильно покалічив капітана Форні, що лікарі спинили двобій серед кровопролиття.

Оба двобійці хотіли далі битись, дарма, що стікали з крови, одначе лікарі всетаки заперечили їм.

Перервавши двобій, вони не подали собі руки, але рішили битись пізнійше другий раз.

СТІННЕС СПРИЧИНЮЄ СПАДОК НІМЕЦЬКОЇ МАРКИ

БЕРЛІН, 26. квітня. — Німецький промисловий маґнат Стіннес заперечує вістки про те, що він спричинив спадок німецької марки через те, що його аґенти на берлінській біржі скуповували заграничні банкноти, але тутешні ґазети піддержують сей замір.

КОМУНІСТИЧНИЙ ЗЇЗД В МОСКВІ ПОСЛУШНИЙ КОМІСАРАМ

МОСКВА, 26. квітня. — Нині замкнено зїзд російської комуністичної партії (Р. К. П.).

Зїзд приняв без зміни плян комісаря Троцького про перенятте великого промислу.

Також приняв зїзд поручення „комісаря національностий" Сталіна про справу національностий в „російській федерації", плян голови комісарів Леніна про контролю над „державною" машиною Росії, і предложенне комісаря Каменева про частинне заступленне збіжевого податку на селян податками в грошах.

Зїзд вибрав центральний комітет, який складається з тих-самих осіб що й торік.

Вибрано теж комісію з 50 комуністів, яка має виконувати „партійну контролю" над всіми „державними" установами і ділянками життя в Росії, згідно з пляном Леніна в його порученнях зїздови.

М. Зіновєв, голова виконуючого комітету „комінтерна" (комуністичного інтернаціоналу) заявив у промові, якою замикав зїзд, що зїзд виявив, що большевики не відступлять від „диктатури пролетаріяту" (комісаріяту).

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1888 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ЗАПИТИ У СПРАВІ „ВИРІШЕННЯ" СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ В АНҐЛІЙСЬКОМУ ПАРЛЯМЕНТІ

Поспіх, з яким аліянтська конференція амбасадорів признала східні границі Польщі, заскочив і англійський парлямент. Що сей не приняв спокійно сього „вирішення", виходить з інтерпеляцій (запитів), яких за один тиждень у справі Східної Галичини внесено аж 12.

Між іншими з кінцем марта с. р. інтерпелювали посли: Понсонбі, сер Ґеррі Бриттейн, полковник Веджвуд, Морел, підполковник Конворі і Дж. Ботлер.

Перший запитав, чи конференція амбасадорів перед вирішеннем справи Східної Галичини запитувала большевиків про їх становище в тій справі, бо населенне Східної Галичини українське, а Україна остає у федерації з Росією. Дальше, запитував тойсамий посол, чи російський уряд не протестував, а коли так, то чому його не лише злегковажено, але також ображено.

Другий посол запитував, які запоруки дала Польща, що вшанує автономію Східної Галичини.

Третій запитував, чи англійський уряд не підніс жадних противів проти прилучення Східної Галичини і Вильни до Польщі, а коли не підніс, то чому.

Четвертий запитував, чи англійський амбасадор брав участь у вирішенню, яким мимо протестів зі сторони українського населення прилучено Східну Галичину до Польщі. Дальше запитував тойсамий посол, чи міністер заграничних справ в минулому році дав відповідь, що перед вирішеннем вислухає і засягне поради представників Східної Галичини. Понадто запитував, чи анґлійський уряд знає, що визначні Американці піднялись оборони справи Східної Галичини. Вкінці запитував, як може виправдатися англійський уряд з того, що 4 міліони українського населення відірвано від цілости українського народу і віддано під пановання чужинців.

Пятий запитував про вирішення, а також про те, чи парляментови залишено послідне слово: приняти або відкинути те вирішенне.

Шестий запитував, чи конференція амбасадорів полишила вільну руку Польщі, щоби вона надала автономію для Східної Галичини, а коли так, то які дала Польща запоруки, що та автономія буде справедлива.

З уряду відповідав заступник для заграничних справ Роленд МекНіл і президент міністрів Бонар Ло. Їх відповіди були загальні, виминаючі і поминаючі, а тимсамим неясні. Перший відповідав, що в риському договорі Росія й Україна заявили свою безінтересовність у відношенню до Східної Галичини, та що „вирішенне" справи Східної Галичини не повинно ображати большевиків. Про протести „радянської України" і совєтської Росії замовчав. У справі запорук для вшановання автономії Східної Галичини, відповідав, що таких зовсім нема. Конференція амбасадорів задоволилась лише тим, що Польща признала потребу автономії для українського населення Східної Галичини. Позатим він не вміє нічого сказати, яка то буде автономія. Щодо ходу вирішення відповідав він, що англійський амбасадор мав вказівки від свого уряду, щоби згодитись на прилученнє Східної Галичини і Вильни до Польщі. Щодо протестів українського населення Східної Галичини відповів, що такі заложили лише одиниці і він не находить причини вірити, аби ті одиниці виявляли собою волю цілого населення.

Тут замовчав він всі протести, що їх підніс цілий край з Українською Національною Радою у Львові на чолі і всі протести українського волинського клюбу у варшавському соймі. Заперечив, аби Америка мішалась до справи Східної Галичини.

Премієр сказав, бущімто вже версайським договором було того рода рішенне підготоване.

У справі автономії для Східної Галичини відповідав, що буцімто про те стоїть у підписаній конференцією амбасадорів умові з 15. марта с. р., але конференція амбасадорів зовсім не буде жадати від Польщі, щоби вона предложила який подрібно опрацьований автономічний статут.

ПРИДНІПРЯНЦІ НА ЕМІҐРАЦІЇ В РУМУНІЇ В ОБОРОНІ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ

З Букарешту, столиці Румунії, повідомляють:

Філія Українського Товариства Ліґи Народів в Букарешті, обговоривши постанову ради амбасадорів у Парижі про наданне Польщі суверенних прав над Східною Галичиною, одноголосно постановила вислати на імя Головної Управи Товариства такий протест:

Дня 14-го березня с. р. відбулася в Парижі постанова ради амбасадорів антанти, по якій суверенні права над Східною Галичиною, територією заселеною в переважній більшости українським народом, що по Сен-Жерменському договору належали сим державам, передані Польщі. Се рішенне відбулося з явним порушенням принципу самоозначення народів, тогосамого принципу, який всі держави антанти проголосили, яко головну мету великої визвольної війни.

Ні плебісциту, якого ужито відносно території Тешена, Горішнього Шлеска і Виленської округи, ні якихбудь інших спроб дізнатись про волю і бажання населення не зроблено, не дивлячись на те, що і по розмірам, і по політичному, економічному значінню Східна Галичина уявляє собою не меньше, як не більше, важливу країну як висшезазначені.

Міжтим, події і факти останніх років життя сеї нещасної країни вимагали від антанти, якій довірена була її доля, особливо обережного відношення, бо населенне Східної Галичини всіми можливими для нього засобами рішучо і систематично протестувало іменно проти того, аби його віддано під владу польської держави. Саме перед тим моментом, коли мало відбутись рішенне ради амбасадорів, се населенне з небувалою витриманостю провело бойкот виборів до польського парляменту, виявивши всьому світови зразок своєї національної свідомости і дисципліни.

При світлі таких фактів і подій, а також настроїв українського населення Східної Галичини, якого доля вирішена без всякої спроби зробити якесь перевіренне його дійсних бажань, постанова ради амбасадорів не може не уявлятися з погляду права на самоозначенне народів нічим іншим як брутальним насильством дужшого над слабшим і очевидним нарушеннем вселюдно проголошених обіцянок та заяв про справедливість однакову для всіх націй і народів. Ся несправедливість тим більше шкідлива і помилкова, що причиниться тільки до створення нового огнища неспокоїв на Сході і ще більш ускладнить завдання його умиротворення.

Румунська Філія Українського Товариства Ліґи Народів в імя всього українського громадянства, тимчасово перебуваючого на території Румунії, рішучо протестує проти такого несправедливого рішення. Протестує в певній вірі, що які-б кривди і несправедливости не робились відносно 40-міліонового українського народу, він залишиться живий і единий і завсіди незломно прямувати-ме до своєї святої мети — самостійної, суверенної української держави, в якій мають бути зібрані всі українські землі, заселені українським народом, під якою владою вони тимчасово не перебували би.

ДВІ МІРИ.

Світовий відгук на процеси ес-ерів і католицьких єпископів. — На масові українські гекатомби світ не відгукається! — Без резонансу.—„В кровавім морі і огні її окрадену збудили..."

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Цілий культурний світ з огидою та обуріннем говорить тепер про дикий і нічим не оправданий вирок, винесений московским революційним трибуналом у справі католицьких єпископів Цепляка й Буткевича.

Протягом двох тижнів, заки тривав процес, скрізь тільки й було мови, що про його подробиці. А коли запав вирок, що засуджував архиєпископа Цепляка й прадата Буткевича на смерть, то в цілім світі наче хуртовина зірвалась. З усіх боків: од урядів, політичних партій, народних віч і поодиноких видатних людий — до Москви полетіли телеграми, що засуджених необхідно помилувати, що їх не можна розстрілювати.

У цій протестаційній бурі, що зірвалась у цілім світі, чулись не тільки християнські голоси. Польські сіоністи, які, здавалосяб, не мають нічого спільного з католицьким духовенством, також виступили з рішучим протестом проти московського крівавого вироку, Це бо й зрозуміло: справа засуджених єпископів обходить не тільки вірних католиків чи взагалі християн, в всіх і кождого, хто ще має в серці хоч искру людяности.

Протест поміг лише наполовину: „помилувано" лише архиєпископа Цепляка, якому замінено розстріл 10-літним увязненнем, а пралата Буткевича таки розстріляно. Але все-таки протест поміг уратувати одно людське життя. А ще більшим було моральне значінне того вселюдного та однодушного протесту. Він наочно показав совітським катам, що є ще на світі культурна опінія, яка стоїть **не по їх стороні,** й що з тою опінією навіть московські можновладці мусять числитись. Для червоної Москви то була добра лекція предметового навчання.

З цього приводу пригадується другий подібний протест, викликаний у всіх верствах культурного світу процесом ес-ерів, що з півроку тому закінчився в Москві. Не було в Европі, а також певне і в Америці, такої громадської чи політичної орґанізації, яка не висловилаб свого рішучого протесту проти вироку смерти, винесеного головним обжалованим того процесу. Навіть наші убиті Богом українські ес-ери пошепки (бо їх ніхто не почув) приєднали свій голос до цього протестаційного хору: мовляли, нате і моїх пять, щоб було десять...

А що ділось тоді, підчас того процесу ес-ерів, і що діється тепер, у звязку з процесом католицьких єпископів, у цілій світовій пресі! Не кажемо вже про безконечні й безнастанні статті й замітки в московській закордонній пресі. Чужа преса — англійська, французька, італійська, німецька — містила й містить з цього приводу довжелезні артикули, кореспонденції, розмови, фотографії... Наслідком цеєї одинокої в своїмроді пресової кампанії не лишилось, мабуть, на світі такого глухого кутка, де люде не зналиб усіх подробиць про ці два процеси.

Такою мірою міряє світ Москві й всьому, що там діється. Якоюж мірою міряє він нам.

На Україні в останнім часі відбувались і відбуваються події, не менше спосібні зхвилювати світову совість і гуманність, ніж процеси ес-ерів та католицьких єпископів. Не минуло ще й півроку, як у Східній Галичині польська нагла Теміда справляла свій крівавий бенькет на розстріляних трупах наших героїв-юнаків Не минуло ще й двох місяців, як у Винниці, на Поділлю, большевики розстріляли 84 наших „Просвітлян", ніби-то „за зносини з повстанцями", хоч один Бог відає, що є спільного між „Просвітою" та повстанням. Нарешті, **вже нині надходить страшна, неймовірна звістка про нечувано-дикий вирок, винесений большевицькими катами у Житомірі. За участь у „Волинській повстанчій армії" там засуджено до розстрілу 340 наших інтеліґентів і селян і цей вирок вже й виконано**...

Можна було-б навести ще десятки таких прикладів з крівавої мартирольоґії української визвольної боротьби. Прочитайте, напр., статтю Я. Правобережця у першім числі „Трибуни України": **у Літині розстріляно 240 осіб, у Хмельнику розстріляно 430 осіб, у Летичеві — 60 родин, у Барі — 150 душ, у Жмеринці — 645 душ, у Винниці — 1452 чоловіка** і так-далі, і так далі, без кінця й краю!

Та щоб не ухилятись занадто далеко в сторону, залишімось на ґрунті найсвіжійших трьох прикладів: розстрілів на основі вироку наглих судів у Східній Галичині, масової гекатомби „просвітлян" у Винниці й свіжої ще більшої гекатомби в Житомірі. Чи знає світ імена Мельничука, Шеремети, Луцейка, Крупи, Бодрика та Ярини, як він свого часу знав імена Гоца й Тимофіїва (засуджених ес-ерів), а тепер знає імена Цепляка й Буткевича, Чи поворухнув світ хоч одним пальцем, щоб урятувати життя цих українських жертв ляцького терору? Чи знайдете ви тепер хоч малу згадку в світовій пресі про масові гекатомби у Винниці та Житомірі? Чи мав світ хоч слабе понятте про ті процеси, які повели до тих гекатомб?

Не треба довго думати, щоб одповісти на це всі запитання заперечуючо. Світ міряє нам иншою мірою, ніж Москві, світ про нашу боротьбу й наші жертви майже нічого не знає, наш нарід бореться й гине наче в безповітрянім просторі, де нема ніякого резонансу і ніякого відгуку.

Скажуть: нащо нам здався той резонанс? ми й без нього обійдемося!...

Хто таке скаже, тому ми нагадаємо, що той світовий резонанс все-таки врятував життя **всім** засудженим ес-ерам і архиєпископови Цеплякови. А скільки політичної й моральної шкоди він приніс нашим ворогам-большевикам, того й збагнути не можна. Ось свіжий приклад. Англія вже зовсім була готова визнати совітський уряд, а тепер, після розстрілу Буткевича, навіть англійські ліберали та робітничі провідники кажуть, що з тими розбійниками й душогубами не можна мати нічого спільного.

Як на самій Україні наші кращі люде прагнуть того резонансу, яку пекучу потребу вони відчувають бодай у добрім слові від зовнішнього світу, — хай тут доказом послужить наболіла скарга одного з найбільших наших письменників з України. В однім зі своїх останніх листів з Київа цей письменник каже:

„Дуже невдячна тепер робота, бо резонансу тепер ніякого, навіть такого, як колись був, як тягнув газетне ярмо (це натяк на працю в старій „Раді". **Р.**). Воно здавалося тоді і мульким, і сяким і таким, —, а з якою радістю знов би надів його!"...

Ось як людям потрібно того резонансу, що вони навіть раді полізти в старе ярмо, аби тільки почути його відгомін, аби мати певність, що твоє життя й твоя смерть не йдуть на-пропаще... Не дурно-ж леґендарний Остап Бульбенко переносив усі муки, яких завдавав йому ляцький кат, без зойку й стогону. „Та коли підвели його до останніх смертельних мук, — оповідає Гоголь, — то показалось, наче стала піддаватись його сила. І повів він очима круг себе: Боже! все невідомі, все чужі обличча! Хоч би хтонебудь з близьких був при його смерти! Він не хотів би чути ридань і зітхань слабої матери, або божевільних криків дружини, що рве собі волосся і бе себе в білі груди; хотів би він тепер побачити твердого мужа, який би розумним словом освіжив його й потішив при сконанню. І впав він силою й викрикнув у душевій немочи:

— Батьку! де ти! Чи ти чуєш все це?"...

Навіть цьому залізному козакови в останню найстрашнійшу хвилину забракувало „резонансу". А щож сказати про нинішнє, далеко не таке сильне поколінне.

Чомуж світ такою неоднаковою мірою міряє нам і „їм", чому він на наші муки майже зовсім не реагує, наче йому заціпило або позакладало?

Булоб дуже легкою справою відмахнутись од цього питання, тим, що, мовляли, ті процеси відбувались у Москві, а наші — десь у Львові, Винниці та Житомірі, що там судились великі люде, а тут — якісь нікому невідомі Мельничуки, Шеремети, Гончаренки, Гребенюки та Онищуки (останніх троє — з житомірського процесу). Суть не в місці і не в особах, а **в нас самих**, у нашій неспосібности **заімпонувати** світови, звернути його увагу на нашу боротьбу, на наш нарід, на наш край.

Щоб заімпонувати світови, треба чимсь **бути**. Треба мати за собою або силу фізичну, або духову. Колиб ми мали першу, то й потреби не було би в світовім резонансі: він прийшов би сам собою. Та коли фізичної сили нема, то одинокою опорою лишається сила **духова**. Нарід може бути хоч який маленький, хоч який слабий, хоч який поневолений, — коли за ним стоїть висока **культура**, коли він може виказати багато великих письменників, фільософів, малярів, компоністів та всяких инших культурних діячів, що збогатили не тільки свою націю, але й цілу людскість своїми творами, — з таким народом світ мусить числитись і числиться... Колиж таких культурних заслуг — **загальнопризнаних** заслуг — за яким народом нема, то з ним і не числяться, і його боротьба та його жертви без резонансу губляться наче в безповітрянім просторі.

Того й боявся Шевченко, коли писав: „Та не однаково мені — Як Україну злії люде — Приспять, лукаві, і в огні — Її **окраденцю** збудять"... Те саме має на оці й наш сучасний поет-громадянин Олесь, коли каже: „В кровавім морі і огні — Її **окрадену** збудили"... Так, приспали злії люде Україну та **обікрали** її: обікрали її духові цінности, обікрали її культуру, обікрали все те, чим нація може імпонувати світови, коли нещасливі обставини тимчасово позбавлять її ще й фізичної сили.

Від того й ті дві міри, якими світ тепер міряє иншим народам і нам. А коли хочемо, щоб і на наш крик розпуки почулось у відповідь тисячоголосне світове „чую!", то мусимо стати **чимсь** і для світу: мусимо відбудувати нашу окрадену культуру.

Берлін, 6. квітня.

Радянин.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ

М. П., Джамейка, Н. Й. — Ваш допис помістилибисьмо радо, колиб у ньому були подані цікаві для загалу факти. Притім воно не є ніяким оправданнем для громади, єсли вона дасться кільком хруням спокійно запрячи в ярмо. Нині Ляшня понастановлювала усюди своїх прихвостнів війтами і другими урядниками. Та ще коли трапиться хиткого характеру священик, то певне, що не не у добро селу. Але якраз тоді показується, чи у громадян є справжня свідомість, чи може тільки уміють іти сліпо за провідниками, без думки, куди той провід їх заведе.

П. М., Клівленд, О. — Із вашого допису видно, що ваше серце переймив справжній біль ізза великого горя, яке переносить наш народ. Ви радіби найти дорогу до свободи і до пімсти над катами України. Але той спосіб, який ви подаєте, не довівби нас до цілі. Не на вірах нам годитися, не у тім сук, щоб всі були членами одної церкви! Суть річи у тому, щоб кождий визнавав себе ясно і сміло Українцем та щоб ми усі злучилися у сильний національний союз із одною цілию, а це добути свою власну українську державу. В Америці, Англії та других краях є сотки ріжних віросповідань, а проте кождий горожанин є добрим патріотом свого народу.

Ф. Д., Міннеаполис, Минн. — Подавайте свій допис, куди знаєте, а ми не помістимо, бо вважаємо кириною всяке розбивання народних сил. Чому не хочете зрозуміти, що всяка добра робота повинна робитися без зачіпок? Кождий з нас робім своє діло, як знаємо і розуміємо, після нашої найщирійшої думки, а других робітників і їх працю, так само щиру, оставмо в спокою. Національне добро добувається не одним чоловіком, чи гуртом, а трудом цілого загалу. Коли починаємо нове діло, не важмося нищити старих добутків давніщих зусиль!

Х. Падолист.

ЮДИ.

В зневірі хтось шепоче біля вуха:
„Покинь усе! За що конаєш ти?"
Сичіть, сичіть... Вам не зломить в нас [духа
І не скривить нам шляху до мети.

Нащо у вас у пазусі каміння
З кутків одверто йдіть до боротьби:
Дарма розкидуєте розбрату насіння—
Ми знищимо його печатями ганьби.

Для кого ви готуєте кохання?
Куди веде вас помилковий шлях?
Чи материнські сльози і зітхання
Ще не вселили вам пекучий жах?

Так не сичіть і вирвіть зуб гадюки,
Зверніть зі шляху темного рабів,
Не розятрайте в нас сердечні муки
І не збудіть до помсти лютий гнів.

ПОЗІР! БРУКЛИН, Н. Й. І ОКОЛИЦЯ

Заходом Комітету Помочи Рідному Краєви в Бруклин, Н. Й.

устроєне буде

В НЕДІЛЮ, 29. ЦВІТНЯ 1923

о годині 1-ій пополудни

в гали церковній, 162 Норт 5-та улиця

ВСЕНАРОДНЕ ВІЧЕ

в справі вирішення Східної Галичини в користь Польщі.

Дорогі Родимці! На віче! Бє трівоги вічевий дзвін! Бо там за далеким океаном в передсмертних судорогах конає наша рідна вітчина. Гинуть йеначе мухи осінию всі що змагалися за волю і свободу, що начиняли своїми трупами високі могили. Бє на трівогу вічевий дзвін і закликає всіх Українців з міста Бруклина і околиці на нараду в справі віддачі Східної Галичини Польщі амбасадорами антанти, не питаючи Українців галицьких чи годяться добровільно віддатись в польську неволю чи ні. Не пора нам тепер вирівнювати партійні порахунки, кличе Вас Українців і Українок на віче дзвін трівоги, до спільної праці проти нахабства Ляхів. Ми не маємо упадати на дусі, але єще з більшою завзятістю орґанізуватись до спільної праці проти лютого ворога. На вічу будуть реферувати знамениті бесідники.

96.99 КОМІТЕТ.

JERSEY CITY, N. J.

Ліга Українських Американських Горожан в Джерзи Сіті, Н. Дж.

— скликує —

ВЕЛИКІ ЗБОРИ

В НЕДІЛЮ, 29. ЦВІТНЯ Б. Р.

по Службі Божій о годині 1. сполудня **до галі церковної при Сусекс і Ґрін ул.**

Запрошується всіх місцевих Українців і Українок котрі стоять за свободу нашого народу в краю.

99-00 КОМІТЕТ.

ЗАМІТКА ДЛЯ УРЯДНИКІВ МІСЦЕВИХ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

Просимо подавати **оповістки** про мітинги відділів **дуже коротко.**

Все те, що урядники хотять сказати про свій відділ, про працю членів, про єднаннє нових членів, про весь У. Н. Союз, **просимо присилати до поміщення у „Свободі" яко дописі з поодиноких місцевостий.**

Се буде ліпше і для ґазети і для місцевих відділів.

В ґазеті наручнійше давати лише короткі оповістки про час і місце збору даного відділу в рубриці оповісток про мітинґи; а знову ліпше буде і для ґазети і для місцевих відділів, як про рух і житте відділів будуть часті **дописі** в ґазеті. Властне дописі є відбиткою життя по місцевостях і наші відділи повинні на се перші звернути увагу і використати свій пресовий орган для обзнакомлення ширшої публики з працею поодиноких відділів в поодиноких місцевостях, а тимсамим — і для пропаґанди за У. Н. Союзом.

ЛИСТ ВІД ПРОФ. М. ГРУШЕВСЬКОГО.

Фатальна постанова ради амбасадорів в Парижі 14. марта с. р. в справі східних границь Польщі повинна стати поворотною точкою не тільки в тактиці а в самім політичнім думанню західно-українського громадянства. Вона кладе кінець, може таки вже остаточно і безповоротно, політичним думкам, які виросли на ґрунті приналежности Західної України до Австрії.

Коли півтораста літ тому західно-українські землі були відділені від східних і війшли в склад Австро-Угорщини, провідні круги західно-українського громадянства у великій більшости прийшли до пересвідчення, що в своїх політичних плянах і рахунках, катиці й ідеольоґії їм треба виходити з сього факту і використовувати ті виґоди, які в порівнанню з Східною Україною дає їм приналежність до західної імперії, та іти своїми дорогами, окремими і незалежними від життя Великої України.

Одність України як національної цілости уявлялась часами доволі живо, але більше як теоретична теза. В практичній же політиці вважалась обовязком кермуватись своїми західно-українськими обставинами, не оглядаючись на ту цілість.

Правда, часами живий національний порив брав гору над такими практичними рахунками. Так було в початках галицького народовства, 1860-их років, і ще недавно, підчас успіхів Східно-української Революції. Але „близші інтереси" аґодом брали гору над такими поривами, згідно з приповідкою про близшу сорочку як кожух. Так і в останніх роках, 1919—1922, знову взяло переваґу переконанне, що галицька політика мусить як найпильнійше використовувати сю обставину, що Галичина державами антанти трактується як частина бувшої австрійської імперії — окремо від Великої України, Почина вважати, ідею Соборної України метою дальшою, а за близшу свою мету брати забезпечення державної незалежности Галичини.

Перше ніж рижська угода була затверджена Антантою, ріжні публіцисти вже почали заходжуватись коло обґрунтовання Галицько-Волинської держави в рамцях рижського трактату. Через козаччину і великі народні рухи XVII в. почали переносити політичні ідеали в часи короля Данила та Льва. Почали переоцінку вартостей української традиції, намагаючись, як повнійше зірвати з народовецькою ідеольоґією, вирощеною на Великій Україні і відти перещеплено на Галичину.

Тепер легкодушна постанова ради амбасадорів повинна опамятати людей доброї віри й ґрунтовно переконати в неможливости сподівань, що Львів і Перемишль чи за помічю антанти чи иншою заграничною комбінацією можуть запевнити собі свободу й незалежність окремо від Великої України. Коли правильно буде усвідомлена дана нам брутальна лекція, на місце орієнтацій на які небудь заграничні комбінації та взагалі зовнішні сили повинна нарешті твердо запанувати одинока реальна і доцільна орієнтація, — на єдиний український нарід, на розвій його сили, солідарности й свідомости, котрими тільки він і зможе дійти до дійсної самостійности.

Користаю з нагоди се підчеркнути. Мої політичні і не політичні противники, користаючи з того що я не маю змоги говорити до укр. суспільности, часто перекривляють мої слова або підсувають мені не бувалі річи та представляють мене речником „московської орієнтації". А се цілком не вірно. Я ніколи не був прихильником орієнтацій-сподіванок на які небудь зовнішні сили, що ділають по-за нашим народом, — чи то будуть чужі держави, чи навіть Інтернаціонал. Всю будучність нашого народу я покладав і нині покладаю в можливо правильнім і всебічнім розвою його національної сили, заложеної в його трудящих масах (поки що майже виключно селянських), і як ціле життє працював, так і нині працюю в сім напрямку. Свою оцінку, з сього становища, нинішнього положення на Вел. Україні я дав у своїм отвертім листі до Х. Раковського, надрукованім в ч. 10 „Боріться-Поборете". Той факт, що вині, як довідуюсь, уже всі мої писання, включно до великої Історії „Культурно-національного руху" і „Хмельниччини", на Вел. Україні заборонені, показує досить вимовно, що і за сей останній рік не став я більш „своїм" для правителів України.

Чим скорше, глибше і рішучійше наступить сей зворот, тим скорше і повнійше вийде українська суспільність з того стану хиткої нерішучости, розбиття і розєднання, в якім вона пробуває останні роки.

В історії України знайдеться не оден світлий момент, коли потяг народньої солідарности хоч не усвідомлений, а більш стихійний, ратував загрожені національні позиції та витягав національне життє з тяжких, майже безвихідних ситуацій. Хвиля, коли жива сила національної одности проявить себе на цілім просторі нашої землі, буде й тепер рішаючим поворотом до ліпшого в нашім положенню.

Правда, нині Велика Україна переживає хвилю великої депресії, обгостреної голодом, руїною і застановленнем всякої громадської самопомочи і організації. Але тільки дуже короткозорі глядачі можуть на тій підставі легковажно відвертати очі від неї та вираховувати, чи їм вигіднійше містити національні засоби в поміч Великій Україні, чи в щось инше. Тільки люде упереджені або цілком несвідомі за нинішньою українською бідою (яка спадає особливо гостро, се правда, на українську культурну верству) можуть не добачати великого загального поступу українського народу, зробленого ним в останніх роках, і великих національних здобутків, осягнених від часів революції. Єдино в сій великій національній силі лежить наша будучність. Тому всі засоби, всяка енерґія, положена на те, щоб скріпити на цілій землі нашій сей національний поступ і свої звязки з ним, являється наймудрійшою національною льокацією.

Я вважаю, що благородні зусилля, положені галицькою суспільністю в останнім році на поміч „Голодній Україні" були найяснійшим проявом не тільки людського почуття, але й національного інстинкту, і ті люде, що віддали свою енерґію і хист сьому нелегкому ділу, показали себе найбільш реальними політиками зпоміж провідників нинішньої Галичини.

В хвилях тяжкого пригноблення громадянство Великої України почуло подих національної солідарности, що долетів до нього зза океану. Розбите і придавлене у себе, воно почуло себе частиною живої національної цілости. Ся моральна сторона діла була не меньша від матеріяльної, — навіть від того факту, що десятки людських істнувань були виратувані виключно сею галицько-американською помочею. Я переказував в своїх листах і справозданнях слова щирої подяки Вам від людей, котрим ся поміч помогла пережити страшну зиму. Але тільки з пізнійшої перспективи можна буде оцінити, що значила ся поміч в загальній сумі нашого національного життя!

Але при всім моїм щирім і глибокім признанню за сю поміч, подану Вами, Заокеанські Браття, мушу щиро сказати, що Ви повинні подавати її більше!

Бачу, що Ви живійше відзиваєтесь на голосні чисто політичні кличі, як узисканне незалежности, підтриманне революційної боротьби, міжнародні конференції, підтриманне дипльоматичних звязків і т. под., але і в сій сфері Ваша жертвенність все упадає. Тепер же коли деякі з політичних кличів відпадають, я побоююсь, щоб ся жертвенність зовсім не вигасла, не звернутись з подвоєною силою на меньш ніби ефектовні, але не меньш важні з національного погляду цили — як ратованне від вимертя української культурної верстви, підтримуванне українських шкіл, академічної молодіжи, видавничої роботи і взагалі друкованого слова. Була-б то незвичайна шкода і з Вашого боку великий гріх!

Українське громадянство по обидва боки кордону так страшно зубожіло в останніх роках, що кожда тисячка долярів зібрана Вами на цили національної культури і орґанізації, являється майже історичним ділом. Але тих тисячок треба богато, і в сім прийшла на Вас черга послужити великому національному ділу, від котрої Вам не годиться ухилятись!

Кождий з нас і Вас рад би був для себе і своїх дітей стати членами вільної нації суверенної української держави. Але в право на неї очевидно треба — грубо виражаючись — **вкупитись!** Одні вкупаються жертвуючи свою кров, инші — свою творчу національну працю. Вам довелось робити се, уділяючи все можливе з Вашого зарібку. Віддайте-ж не отягаючись і не відкладаючи до иншого часу все що можете на ратованне української людности від вимертя, укр. культури від загибели, укр. молодіжи від занепаду!

Чи не оцінюєте Ви відповідно того факту, що найкращі наукові й мистецькі сили України вимерають від „хронічного недоїдання", себто від голоду? Ледви який тиждень проходить без сих стереотипових, жахливих своїм змістом вісток!

Що думаєте Ви про те, що тим часом коли російська і польська книга заполонює Україну, книга українська стає все більшою рідкістю, і молодіж наша мало що по-за читанкою буде й бачити, коли справу так лишиться далі?

Чи рахуєтесь Ви відповідно з фактом, що українські захоронки, бурси, школи, катедри Великої України зачиняються одна за другою, тому що уряд не знаходить на них фондів у себе, а суспільність не має ніяких засобів на їх утриманне.

Чи памятаєте про укр. школи, ґімназії і високі школи Галичини, удержувані виключно громадським складками, котрі обрабована людність ледви видобуває з себе в теперішнім своїм зубожінню?

Чи згадуєте тисячі і десятки тисяч сиріт, що дичавіють без догляду, виховання і науки, особливо на Вел. Україні, і коли тому не запобіжиться, стануть тягаром нашої землі, замість бути її великою продуктивною силою?

Чи уявляєте собі тисячі політичних вязнів — найактивнійший елемент суспільности, що без допомоги дістають сухоти на вязничім вікті і виходять на волю інвалідами? Чи думаєте про інвалідів воєнних, що стратили здоровлє і можливість заробковання в боротьбі за наші спільні ідеали?

Сі явища пригнітають Вашу уяву, коли Ви роздумаєте про них пасивно і безрадно, розглядаючи їх як якісь фатальні кари спущені на Україну. Але вони стають великою підоймою активности й світлої життєвої енерґії, соціяльної та національної орґанізованости й солідарности, коли одиниці й цілі ґурти розпочинають тверду боротьбу з сими язвами життя! Поміч, котру орґанізуєте Ви у себе, орґанізує Вас за океаном, і так само орґанізує, підбадьорує й окрилює тих, котрим Ви подаєте сю поміч на місця.

Перетворюйтеж години смутку і недолі в години радости для себе і для свого громадянства! Щедрою рукою засівайте засівом любови українську землю від Карпатів і до Дону! Ставайте причасниками нового українського життя, що наростає серед нинішнього розбиття і пригноблення старих його верхів!

Памятайте про союз „Голодним України" у Відні, що серед тяжких умов потрапив орґанізувати поміч дітворі, школі і культурній верстві Великої України.

Складайте також і на „Рідну Школу" Галичини — на велику культурну працю, котру вона там провадить.

Спомагайте друковане українське слово!

Спішіть жертвувати! „Два рази дає той хто дає скоро!"

На свято Великодня, 1923, з братерським привітом

Михайло Грушевський.

Баден коло Відня.

ВЯЧЕСЛАВ БУДЗИНОВСЬКИЙ.

ЖИВИЙ НЕБІЖЧИК

(Оповідання з початку 16-сотих років)

(Продовження).

(10)

Кость побіг до замку, де Гануська лежала все ще в замороці. Між челядию, що збіглася до пані, був ще Стах і Матвій. Кость моргнув на них, щоби йшли за ним. Коли пішли за ним до другої комнати, спитав їх:

— Чи ви вже кому казали, де все те сталося?

Вони заперечили.

— То й не кажіть нікому. Також виминайте ротмістра і його людий, щоби хто з них не припер вас до муру питаннями. Ротмістр хоче трупа до гробу. Я не хочу допустити до тої повнірки. Хочу гідно поховати його в родинній гробници. Я поведу ротмістра блудом. Заведу на инше місце і сам здивуюся, що трупів хтось забрав. Аж як ротмістр відійде, підемо по небіжчиків і заберемо Юрка і Стефана, а опришків нехай лиси розтягнуть і ворони розклюють. І тому драгунови, що був з Юрком перекажіть, щоби нікому не казав, де лишив свого пана.

Ротмістр взяв пять гайдуків і Кость повів їх дорогою, згизу на Девятники, котра відтак відгалужувалася на Ходерківці.

Коли від місця, де був наскок відійшов Кость з товаришами, полишаючи на місци пять трупів, один труп застогнав; другий підвів голову, обережно роззираючися. По хвили той другий підвівся на коліна, хвилю наслухував і встав. То був Федь. Він не був небіжчик, ні взагалі скалічений. В хвили, коли Гречан приступив був до його пані, він загадав чкурнути в ліс і від тої цілої справи вмити руки. Саме тоді, коли озирнувся, чи товариші не стежать за ним, побачив цівку мушкета, що з кущів по тім боці дороги висунулася просто на него. Він в ту же мить припав до землі, будь то би впав. Одночасно гукнула сальва. Кулька з рушниці Костя пролетіла над його головою. Кость не сумнівався, що вбив його. Ані пробував упевнитися. Федь лежав так спокійно під кущем, під котрим впав, аж упевнився, що той, котрий його підмовив до розбою, вже далеко.

— Хто стогне? — спитав. — Може то ви, пане?

У відповідь підвівся Худик.

— Грім би його побив, такого пана! — Худик заклав. — То в тебе такі сліпі набої, що кульку пхають в груди?

— То ти, Худику? — спитав Федь. — Справді кулька в груди, чи може тільки шрам?

— Або я знаю? Крови ціле море і бік пече.

— То може лише шрам. — Ходи подивися... Ти цілий? Як спасся?

— Я в пору заздрів звернену на мене цівку рушниці. Схилився попід кульку, і впав на землю, будьто би вбитий. Твій пан гадає, що він найліпший стрілець у світі, отже й не подивився, чи в моїй шкірі діра. Бачу, що й стрілець, котрий тебе поцілив, не ліпший, ніж його пан. Зараз огляну тебе. Насамперед мушу подивитися на тамтих.

Федь оглянув Гречана і Стефана Серницького.

— Гречан вже в пеклі, Серницький... не знаю де. Знаю лише те, що небіжчик. У Гречана був тугий лук, була добра стріла, було добре око. Стріла сидить до половини в груди.

Федь приступив до Юрка і глянув на його, кровю залляне лице.

— І сей встане аж на Сафатовій долині... Покажи, де тебе пече?...

— Ось тут, в правім боці.

— Добре, що в правім, бо серце по лівім. Поцілений в правий бік вмирає поволійше, ніж той, що дістав діру в лівім боці.

Федь розтяв ножим сорочку Худика.

— Пусте! Куля лиш шарнула. Ти або з остраху зомлів або з болю. Завяжу і присхне, як на псови.

Але що ми далі зробимо з собою?... Домів нам не вертати. Пани повісять нас, або вбють на паль. Хоч би хто иший судив нас, не наші пани, то ніхто не повірить нам, що то пан підмовив нас, і потому, щоби ми не виявили його, хотів нас спрятати з сего світа. Не вбив нас тут, то зробить се зараз, як тільки покажемося в селі.

— Що я з собою зроблю, того ще не знаю. Але якось би, бодай настілько, наскілько се можливо, направити злодійство, до котрого я дався піддурити. Мого пана і серницького панича мушу поховати по християнськи... А то що?! Ти чув?

— Неначе твій пан зітхнув.

Федь метнувся до Юрка і приклав ухо до груди.

— Жиє! Присяйбогу, жиє! Спасаймо його! Але зараз, бо з замку безпечно прийдуть забрати трупи. І всі три коні лишилися тут, отже й по них прийдуть.

— Як спасти, куди занести?... До замку? То хиба ти зробиш се, я ні.

До замку? Щоби мене там зараз повісили? І я не дурний!

— Отже де занесеш?

— Ми в половині дороги від перехрестя до замку. Тут край ліса. Саме в половині між дорогою на Ходерківці і замком, під самим лісом наша церква. На долині село. В половині між церквою і селом, на склоні гори попівство. Піп добрий чоловік. Поможе нам скрити пана і для нас вигадає якийсь ратунок. Добре, що коні не відійшли далеко. Приведи їх. Я огляну рану мого пана... Чуєш? Стогне.

Худик пішов по коні, Федь став відпинати ремінь шелома. Відоймив шелом і рани не знайшов ніякої, лище на голові набігла пухленина. Кров на лици вийшла була з носа. Худик привів коні.

— Покладім його поперек коня, черевом на кульбаку, — сказав Федь.

Юрка піднесли і поклали на коня. Федь перекинув через него стремена і їх ремінці звязав так, щоби Юрко не зсунувся.

— Ходім! — сказав, беручи коня за поводи. — Ти бери тамті два коні. Не лишимо їх.

— Ідеш, чи ні?! — крикнув, бачучи, що Худик чогось крутиться в місци, де раньше лежав труп Гречана. — Боюся, що через нашу гаянку наскочать на нас замкові людя. Я йду.

— Біля Гречана лежав його лук, — відповів Худик.

— На що тобі лука?

— Може стати в пригоді. Не маємо ніякої зброї. Впрочім, нащо лишати... Вже маю.

— Що тобі з лука, коли не маєш стріл? Стріли Гречана нідочого...

— Буде й незгірша стріла.

Худик підійшов до трупа Серницького і витягнув з него стрілу дарованy Греганови Костем.

— Ліпше лиши, се лиш до гріха наводить. Я ніколи не вснув би, як би в мене в хаті був сей лук з сею стрілою.

— Мені вони зішлють добрий сон, бо надіюся, що саме сим луком і сею стрілою очищу мою душу з гріхів.

Худик вхопив за поводи пару коний і став за Федем продиратися крізь гущу. Зайшли аж під церкву.

— Коні лишім на кладовищи, — сказав Федь, — потому подумаємо, що з ними зробити. Як для них не знайдеся який скриток, так щоби панські посіпаки не знайшли, то наженемо їх назад в ліс. Замкові люди знайдуть їх. Пана занесемо до попа.

Федь завів коні на кладовище. Він не сумнівався, що тепер, не побачить, чиї ?рн-- гс--є в ночи ніхто на кладовище не піде і не побачить, чиї то коні. Як би, почув їх, то буде гадати, що то пасуть попівські коні. Присилив їх до дерева і вернув до Худика. Юрка поклали на опанчу Худика і занесли під попівство. Федь підійшов під одно вікно і побачив попа, що сидів над книжкою. Бачив його добре, бо світилося. Застукав у вікно.

— Хто там? — спитав піп, підвівши голову. — Зайди в хату.

(Дальше буде).

ПО ЧОМУ ПІЗНАТИ ЛІТА ЧОЛОВІКА?

Кожен менше-більше уміє вгадати літа людини. Та точно означити літа годі. Д-р К. Штатмілер у лікарськім часописі „Умшав“ (огляд) подає ріжні вказівки, як науково пізнати вік людини.

В наймолодшому віці обчислити літа дитини можна на основі прогалини між чоловою костею й обома кістьми черепа. Прогалину цю в першому році життя дитини можна зовсім докладно намацати. Пізнійше вона заповняється. Так само як у коня можна почислити літа по зубах, таксамо й у людий можна богато пізнати по зубах. По трицятім році життя зуби починають помало зуживатися. З початком сороковых літ на зубах-сікачах появляються як би лінії-чертки а з сороковим роком ці чертки ширшають і темнійшають. Опісля заокругляються. З пятьдесятим роком життя горбочки корінних зубів звичайно дуже значно стерті; ще пізніще зуби замітно висші, наслідком скорчення ясніь. Та так зовсім точно обчислити літа по зубах годі, бо неоден, ще хоч і не старий — не має ніодного зуба.

Зате замітне є для віку людини розділ товщу. Товщ, що бачимо у лицях пузатих дітий, з кінцем двацятого і в початках трицятих років пересуваеться у долішну часть лиця. Опісля нагромаджується товщ часто на підборідю, карку, на череві.

Також по шкірі можемо дещо пізнати літа. В половині третього десятка літ тратить шкіра значно на гнучкости. Над долішкою і горішною повікою творяться зморщки на висках, зморщки на чолі зраджують що минув двайцятий рік. На пятому десяткові літ збільшуються зморщки кругом очий, а на шістьдесятому році життя не рідко зявляються зморщки на шиї і на карку. В слідуючих літах шкіра все більше тратить свою елястичність; лице чимраз більше поморщене. Не лише шкіра, але й краска лиця каже про вік людини. Рожева краска лиця зникає звичайно на трицятому році. Рожева краска є ще тоді в околиці кости-вилиці, а часто примінуеться темна краска, що часом витриває аж до пятьдесятих років. У шістьдесятьлітних людий лице тратить рожеваву закраску, появляеться блідо-жовтава краска, що лицю надає зівялий, старечий вигляд.

Волосся, дехто думае, найлекше зраджує нам вік людини. Та воно так не все буває. Часом зовсім нема вже й волосся, а коли хто вже зовсім лисий або посивів, то це ще не говорить, що він уже й літами старий. Бо часто буває, що чоловік уже й на трицятому році посивів а то й вилисів. Характеристичне для віку жінки „борода старої баби“ і щітинясте волосся біля ух у мужчин — з цього пізнаемо, що їм уже минув 45-тий рік життя. Гладенька шкіра на руці дитини з десятим роком життя дістае значки „ділиться на поля“ а з двацятим роком на оборотній стороні руки виступають сині шнурки — жили. В пізному віці рука робить костистою і сильніща, шкіра, що тепер тонка як папір, укладається в фалди — це вказує на дуже високу старість. Мале туге, остро вирізблене ухо молодежі в мужеських літах усе більшає, твердшає. На шістьдесятому році ушна мушля і долішній платок усе більше вянуть, обвисають. Уста, по скінчено дитячих літах, більшають, губи роздуваються; на третій або четвертій десятці літ зявляють зморщки по обох бока носа, а на сороковому році губи тратять роздутість, а з ним і червону краску. Найдокладнійше можна обчислити вік чоловіка по очах. Лікар може найдокладнійше обчислити літа з сили Зору, з примінення склів для окулярів. Але на цих познаках ока розуміється лише лікар.

ДОПИСІ

ДІТРОЙТ, МИШ.

Протестаційне віче.

В неділю, 1-го цвітня відбулось в гали парохіяльній при Кліперт евню протестаційне віче. Віче отворив тов. Василь Коваль, і його одноголосно присутні вибрали предсідателем. Промовляли товариші: Тома Польовий, Микола Романів, Михайло Коваль і місцевий парох о. Лев Сембратович. Бесідники в своїх коротких промовах закликали Українців до злуки, єдности, просвіти і борби проти Ляхів, подаючи за примір Ірляндців. Тов. Мих. Коваль відчитав лист від У. С. С. з Чехо-Словаччини, а парох о. Л. С. заклйкав до складання жертв для наших хлопців. Мовляв, як телеграми нічо не поможуть, так купити їм „бобу“, а се певно поможе. На поклик пароха люди зложили $46.57. Піснею „Не пора“ закінчено віче, почім люди розійшлись домів.

Секретарювали: Григорій Маланяк і Мхи. Кривий.

—o—

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Жертви на відбудову церкви в Селисках, перемиського повіту.

На руки підписаного комітету прийшла просьба до наших краянів із Селиск та Якcманичів, підписана тамошним парохом о. Йосифом Карановичем і передовими громадянами, щоби їм доночи побудувати церкву. Підчас світової війни стара церков зістала знищена до тла. Якраз в перемиськім повіті Ляшня старається будувати свої „косцьулкі“ і „каплічки“, щоби при їх помочі спольщити наш народ. А наші села тепер такі вбогі, що ніяк не годні спромочися поставити нову церкву власним коштом. Проте є обовязком нас, еміґрантів в Америці, щоби дати своїм рідним селам поміч, аби вони не дали затягнути себе у сіти польських „ксьондзів“. Тут подаємо імена жертводавців, які зложили свої лепти до сього часу, а сподіємося, що ніхто із наших односільчан не відкажеться із своєю помочию своїм людям у своїх селян. Чимало наших є в Пітсбурґу, Шікаґо, Скрентон і Филяделфії. Хай кождий дасть відповідну жертву, а тим причиниться не тільки до богоугодного але і народного діла.

Досі зложили отсі: Теодор Маселко $20.00; по $5.00: Андрей Незнайомський і Фрузя Маселко; Мих. Ґузар $2.50; по $2.00: Семен Яремцьо, Мих. Трухан, Олекса Закалюжний. Мих. Маселко, Григ. Кузик, Іван Пушкарик, Фр. Шурин і Мик. Стець; по $1.50: Мих. Меркун, Іван Стець, Мих. Ример і Петро Левків; Ілия Ґузар $1.25; по $1.00: Мих. Боднар, Анна Маселко, Вас. Маселко, Марта Вільк. Анна Стець, Мих. Глушка, Данило Теслицький, Василь Цільник, Мих. Шаламій, Мих. Петруняк, Мик. Мартиняк, Олекса Ревуцький, Катерина Боднар. Мих. Бойчук, Пелягія Прийма, Іван Собонкевич, Іван Рудий, Петро Панчишин, Пелагія Панчишин, Григ. Прийма, Іван Василиків, Василь Комажанський, Ів. Скочиліс, Андрух Дишинчук, Петро Гих, Кир. Дацько і Ксеня Клясильчак; по 50 цнт.: Тимко Мильщук, Василь Сокирка, Петро Макогон, Антін Цвір, Іван Пятик і Антін Галатин; по 25 цнт.: Мик. Побурка, Антін Щепаник, Стах Хробак і Мик. Гладкий.

Досі зібрано $87.75. Усім жертводавцям складаємо сердечне спасибі. Дальші жертви просимо слати на адресу: Andrew Neznayomsky, 432 Ave. C, Bayonne, N. J., а рівночасно просимо повідомити на адресу: Theo. Maselko, 57 E. 4th St., New York City.

ЗА КОМІТЕТ:

Теодор Маселко, Анд. Незнайом

Теодор Маселко,
Андрій Незнайомський,
Михайло Маселко.

ЛИСТ З КРАЮ.

На площі у св. Юра.

У нас в Галичині народна жалоба. Великий сум заляг людські серця. Однак то лише гейби огонь пригас; потреба лише подуву вітру, а огонь вибухне страшний, який еще ніколи негорів. Хвиля недалека...

Чи ти читав в часописях, що тамтої неділі було у Львові? Коли не знаєш, то я тобі напишу як слід, бо я тоді також був у Львові (я ходжу на тайний укр. університет). На подвірю церковнім під Юром зібралася ціла товпа укр. народа, де був присутний папський візитатор Джонококі. Ми складали присягу на вірність укр. народові. В тім самім моменті впадає відділ поліцаїв з наїженими багнетами і старається розігнати усіх в брутальний спосіб. Тоді вивязалася бійка: вони зі штиками, а ми з кулаками або з цеглами. З наших богато попробиваних, а в них десять голов розбито. Хто знає, як усьо булобися скінчило, аж нараз впадає кіннота, а потім арештовання. З Ланів Дай... арештований, а я втік з брешенком нашого священика Н. Тяжкі часи настали, що годі далі дихати. У нас тепер асентирунок від 24 до 40 (ніби контроля). Я цілком певно виїду по вакаціях до Чех. Коби лише троха прибратися, бо знаєш в якім я положенню. Ми чекаємо тої хвилі, коли „зазуля буде кувати“, а тоді горе і пімста катюгам! (Далі приватне).